

Jarosław Matysiak
Poznań

MATERIAŁY MARIANA ZIMMERMANN
(1901–1969)
(P.III–195)

Marian Michał Leon Zimmermann urodził się 19 września 1901 r. w Przemyślu. Był synem Kazimierza, nauczyciela gimnazjalnego i Jeremii z Szechowiczów, nauczycielki. Po ukończeniu szkoły podstawowej naukę kontynuował kolejno: w gimnazjum klasycznym w Rohatynie (I klasa), w c. k. Gimnazjum Arcyksiężniczki Elżbiety w Samborze (II klasa), uczestniczył w kursie gimnazjalnym w Wiedniu (odpowiednik III klasy) i znów w gimnazjum w Samborze (klasy IV–VIII), gdzie w czerwcu 1920 r. zdał maturę. W październiku 1920 r. rozpoczął studia na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK) we Lwowie na Wydziale Prawa, które ukończył w październiku 1924 r., uzyskując stopień naukowy magistra praw.

Od 1925 r. do 1939 r. był asystentem w Katedrze Prawa Administracyjnego i Nauki Wydziału Prawa UJK kierowanej przez prof. Zbigniewa Pazdro. W międzyczasie, w listopadzie 1927 r. uzyskał stopień doktora praw na podstawie pracy *Art. 72 Konstytucji a dotychczasowe ustawodawstwo polskie. Studium z dziedziny prawa karno-administracyjnego* przygotowanej pod kierunkiem prof. Zbigniewa Pazdro.

Od maja do czerwca 1928 r., przebywał jako stypendysta rządu francuskiego na Uniwersytetach w Paryżu i Tuluzie, gdzie m. in. studiował pod kierunkiem prof. Maurice'a Hauriou.

W 1933 r. Marian Zimmermann habilitował się na podstawie pracy *Wywłaszczenie, studium z dziedziny prawa publicznego*. W czerwcu 1935 r. uzyskał tytuł docenta.

W październiku 1936 r. otrzymał prawo *veniam legendi* z zakresu polskiego prawa administracyjnego na Wydziale Prawa UJK.

Obok pracy na Uniwersytecie Jana Kazimierza, w latach 1929–1935 uczył w Państwowej Szkole Ekonomiczno-Handlowej we Lwowie, na wakacyjnych Wyższych Kursach Nauczycielskich organizowanych przez Związek Nauczycielstwa Polskiego oraz wykładał na Akademii Handlu Zagranicznego we Lwowie.

W marcu 1939 r. powołany został na stanowisko profesora nadzwyczajnego prawa administracyjnego w Katedrze Nauki i Prawa Administracyjnego II na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego (UP). Katedrę objął w kwietniu tegoż roku.

Wybuch II wojny światowej zastał Mariana Zimmermanna we Lwowie. Po wkroczeniu Sowietów do miasta, do grudnia 1939 r. pracował jako docent, a od stycznia 1940 r. do czerwca 1941 r. jako laborant na Wydziale Prawa Uniwersytetu Lwowskiego (od stycznia 1940 r. Państwowego Uniwersytetu im. Iwana Franki).

Po wkroczeniu Niemców do Lwowa, w latach 1941–1944 był nauczycielem w Szkole Handlowej we Lwowie. W latach 1942–1944 pracował w lwowskim Oddziale Rady Głównej Opiekuńczej. Brał także udział w tajnym nauczaniu kierowanym przez prof. Kazimierza Przybyłowskiego na Wydziale Prawa Tajnego UJK. Zajęcia prowadził w kilkuosobowych grupach we własnym domu. Był też wpisany na listę adwokacką.

W kwietniu 1944 r. Marian Zimmermann opuścił Lwów i przeniósł się do Krakowa, gdzie kontynuował działalność adwokacką i prowadził tajne nauczanie. W maju 1945 r. przybył do Poznania i w październiku tegoż roku objął Katedrę Nauki i Prawa Administracyjnego II na Uniwersytecie Poznańskim. Jednocześnie, do listopada 1945 r. wykładał prawo na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W kwietniu 1946 r., na podstawie dekretu prezydenta Krajowej Rady Narodowej, został mianowany profesorem zwyczajnym prawa administracyjnego na Wydziale Prawno-Ekonomicznym UP. W roku akademickim 1947/1948 pełnił funkcję dziekana Wydziału. W sierpniu 1948 r. został powołany przez Ministra Oświaty na prodziekana Wydziału na lata akademickie 1948/1949 i 1949/1950. We wrześniu 1950 r. został powołany przez Ministra Szkół Wyższych i Nauki na dziekana Wydziału na lata akademickie 1950/1951 oraz 1951/1952.

W lipcu 1953 r. został powołany przez Ministra Szkolnictwa Wyższego na kierownika Katedry Prawa Administracyjnego na Wydziale Prawa. Od września 1954 r. kierował Katedrą Zespołową Prawa Administracyjnego na Wydziale Prawa. W kwietniu 1957 r. został powołany przez rektora UAM na Kuratora Katedry Prawa Rolnego na Wydziale Prawa UAM.

W latach 1958–1961 pracował także w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk.

W okresie międzywojennym, w kręgu zainteresowań naukowych Mariana Zimmermanna było orzecznictwo karno-administracyjne *Stosunek Najwyższego Trybunału Administracyjnego do orzeczeń karno-administracyjnych* (1927); kwestie ustawodawcze, m. in. *Nowa Konstytucja* (1935), *Kontrola konstytucyjności ustaw a Konstytucja kwietniowa* (1936), *Założenia ustroju administracyjnego państwa* (1936) oraz kwestie wyłączeniowe *Polskie prawo wyłączeniowe* (1939).

Po 1945 r. swoje zainteresowania skupił na prawie administracyjnym materialnym, terenowymi organami administracji, gospodarką planową i procedurą administracyjną. Wydał dwutomowy skrypt prawa administracyjnego (I wyd. 1949, II wyd. 1950). Jest współautorem czterotomowego zbiorowego podręcznika prawa administracyjnego wydanego w r. 1952 i 1953. Był m. in. autorem opracowań *Administracyjne akty prawne Rad Narodowych* (1958), *Pojęcie administracji publicznej a „swobodne uznanie”* (1959), *Terenowe przepisy prawne na ziemiach polskich. Prawo państw zaborczych* (1963) oraz *Z zagadnień definicji prawa administracyjnego* (1964).

Wspólnie z Maurycym Jaroszyńskim i Wacławem Brzezińskim był współautorem podręcznika *Polskie prawo administracyjne. Część ogólna* (1956). Część opracowana przez Mariana Zimmermanna zawiera pierwszą w polskiej literaturze, autorską koncepcję klasyfikacji form działania administracji publicznej, a w tym pierwszą pełną charakterystykę aktu administracyjnego.

Uczestniczył w pracach Komitetu Nauk Prawnych PAN nad zagadnieniami prawa wodnego. Owocem tych prac była praca monograficzna dotycząca obowiązującego prawa wodnego z 1922 r. – *Analiza polskiej ustawy wodnej z 1922 roku* (1954).

W 1946 r. brał udział w pracach nad ułożeniem ordynacji studiów prawniczych, następnie w latach 1949–1952 kierował w sekcji prawniczej Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego pracami nad zagadnieniem reformy studiów. W latach 1956–1960 brał udział w pracach nad zagadnieniami sądowej kontroli decyzji administracyjnych. W Komisji Kodyfikacyjnej przy Ministrze Sprawiedliwości utworzono zespół do opracowania projektu ustawy, w którym Marian Zimmermann został referentem głównym projektu. W latach 1958–1962 uczestniczył w dyskusji nad projektem jednolitych przepisów o postępowaniu karno-administracyjnym.

Był współautorem obowiązującego programu wykładów prawa administracyjnego, współautorem programu studiów II stopnia w zakresie administracyjnego oraz rzeczoznawcą (od października 1953 r.) Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla Pracowników Nauki.

W latach 1945–1948 Marian Zimmermann współpracował z wydawnictwem „Administracja i samorząd na ziemiach odzyskanych”, którego redaktorem naczelnym był prof. Stanisław Kasznica. W latach 1958–1968 był członkiem Komitetu Redakcyjnego najstarszego periodyku prawniczego w Polsce – „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego”.

Uczestniczył w kongresach i sesjach naukowych poświęconych kwestiom administracyjnym i prawniczym oraz nauczaniu prawa, m. in. w I Polskim Kongresie Nauk Administracyjnych w Poznaniu (1929), w III Zjeździe Prawników Polskich w Katowicach (1936), w II Zjeździe Polskiego Instytutu Prawa Publicznego w Warszawie (1938), w konferencji dydaktycznej wydziałów prawa we Wrocławiu (1953), w Ogólnoświatowym Kongresie Prawa Porównawczego w Barcelonie (1957), w konferencji naukowej poświęconej problematyce postępowania administracyjnego w Warszawie (1961).

W latach 1945–1950 był radcą prawnym w Zakładach Przemysłu Metalowego im. Hipolita Cegielskiego w Poznaniu. W grudniu 1948 r. uzyskał pozwolenie Ministerstwa Oświaty na pracę w charakterze doradcy prawnego Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu.

Od 1945 r. był członkiem Związku Nauczycielstwa Polskiego. W 1950 r. współorganizował Klub Demokratycznej Profesury w Poznaniu. Był także aktywnym członkiem Oddziału Poznańskiego Zrzeszenia Prawników Polskich.

Został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1938), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1954) oraz Medalem 10-lecia Polski Ludowej (1955).

Był też laureatem nagród Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego za: organizację pracy na Wydziale Prawa UP (1952), za organizację dydaktyki (1953); Rektora UAM za osiągnięcia w pracy uniwersyteckiej oraz nagrody Ministra Szkolnictwa Wyższego 2 stopnia za osiągnięcia w pracy dydaktyczno-wychowawczej, organizacji procesu dydaktycznego oraz prac z wiązanych z kształceniem młodej kadry (1964).

Żonaty z Zofią Frąckiewicz. Małżeństwo miało dwoje dzieci – Irenę i Jana.

Zmarł 19 stycznia 1969 r. w Poznaniu. Został pochowany 23 stycznia na Cmentarzu Komunalnym nr 2 na Junikowie (pole 9, kwatera 2, rząd 6, miejsce 18).

Materiały Mariana Zimmermanna zostały przekazane do Polskiej Akademii Nauk Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu w sierpniu 2024 r. (ks. nab. „B” 502). Zespół został uporządkowany i zinwentaryzowany przez Jarosława Matysiaka w styczniu 2026 r. Zawiera materiały z lat 1953–1968. Spuścizna została podzielona na 4 zasadnicze grupy, zgodnie z metodami porządkowania przyjętymi w Polskiej Akademii Nauk Archiwum w Warszawie.

Grupa I, Materiały twórczości naukowej, warsztatowe, licząca 4 jednostki archiwalne (j. a.) z roku 1954, zawiera opracowanie, artykuł, notę prasową oraz materiały warsztatowe.

Grupa II, Materiały działalności organizacyjno-naukowej, dydaktycznej, redakcyjnej, wydawniczej, licząca 23 j. a. z lat 1953–1968 składa się z 3 podgrup: A. Działalność organizacyjno-naukowa; B. Udział w konferencji, zjeździe, sesjach, w kolokwium; C. Działalność dydaktyczna, redakcyjna i wydawnicza.

W podgrupie pierwszej liczącej 12 j. a. znajdują się materiały pracy na Wydziale Prawa UAM, w Zakładzie Nauk Prawnych PAN oraz materiały współpracy z Komisją Kodyfikacyjną przy Ministrze Sprawiedliwości i Komisją do opracowania projektu jednolitych przepisów o postępowaniu karno-administracyjnym. W podgrupie drugiej, składającej się z 9 j. a. znajdują się materiały z udziału w konferencjach, zjeździe, sesjach, w kolokwium. Podgrupa trzecia licząca 2 j. a. zawiera materiały dotyczące działalności dydaktycznej oraz wydawniczej i redakcyjnej.

W skład grupy III, Materiały biograficzne, korespondencja wychodząca i wpływająca, wchodzi 4 j. a. z lat 1953–1961 zawierające wykaz opracowań, fotografię portretową autora spuścizny oraz nieliczną korespondencję wychodzącą i wpływającą.

Grupa IV, Materiały osób obcych, załączniki liczy 7 j. a. z lat 1945–1962 i zawiera opracowania osób obcych, stenogramy, projekty ustaw, kodeksy oraz druki.

Po uporządkowaniu i zinwentaryzowaniu zespół Mariana Zimmermanna obejmuje 0, 43 mb. W PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu nadano spuściznie sygnaturę P. III–195. Inwentarz zawiera 38 j. a. Dołączono do niego 2 aneksy.

Źródła i bibliografia

1. Materiały Mariana Zimmermanna, PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu, sygn. P.III–195, j. a. 28.
2. Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,teczki personalne Mariana Zimmermanna, sygn. 509/1589, sygn. 819/16.
3. Zbigniew Janowicz, *Marian Zimmermann – człowiek i uczonec*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, R. LVI (1994), z. 3, s. 12–17.
4. Krzysztof Krasowski, *Wydział Prawno-Ekonomiczny Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1919–1939*, Poznań 2006.
5. *Zarys dziejów Wydziału Prawa Uniwersytetu w Poznaniu 1919–2004*, pod red. Krzysztofa Krasowskiego, Poznań 2004.
6. Jan Zimmermann, *Wspomnienia syna o profesorze Marianie Zimmermannie*, [w:] *Myśl Mariana Zimmermanna a współczesne prawo administracyjne*, red. nauk. L. Staniszevska, M. Szevczyk, J. Zimmermann, Warszawa 2020, s. 13–26.

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

	pozycja inwentarza
I. Materiały twórczości naukowej, warsztatowe	1–4
II. Materiały działalności organizacyjno-naukowej, dydaktycznej, redakcyjnej, wydawniczej	5–27
A. Działalność organizacyjno-naukowa	5–16
B. Udział w konferencji, zjeździe, sesjach, w kolokwium	17–25
C. Działalność dydaktyczna, redakcyjna i wydawnicza	26–27
III. Materiały biograficzne, korespondencja wychodząca i wpływająca	28–30
IV. Materiały osób obcych, załączniki	31–37

I. MATERIAŁY TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ, WARSZTATOWE

- Analiza polskiej ustawy wodnej z 1922 roku*
Opracowanie z poprawkami autorskimi, poprawki i uzupełnienia
1954, rkp., masz., l., k. 76+strona tytułowa+wstęp+3 karty poprawek
i uzupełnień
- Definiowanie i klasyfikowanie instytucji prawnych
Fragment opracowania/artykułu?
B. d., rkp., masz., l., k. 31
- Akt administracyjny /decyzja/ w projekcie kodeksu postępowania administracyjnego*
Na marginesie projektu – przez okno szarego obywatela
Artykuł, nota prasowa
B. d., rkp., masz., l., k. 19
- Prawo administracyjne
Fragmenty opracowań, artykułów [?], notatki, artykuł prasowy
B. d., rkp., masz., druk., l. i sz., k. 58

II. MATERIAŁY DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACYJNO-NAUKOWEJ, DYDAKTYCZNEJ, REDAKCYJNEJ, WYDAWNICZEJ

A. Działalność organizacyjno-naukowa

- Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Wydział Prawa
Projekt statutu Instytutu Prawa Gospodarczego, pisma okólne,
korespondencja
1957–1964, rkp., masz., l., k. 16
- Polska Akademia Nauk Zakład Nauk Prawnych Zespół planująco-
koordynujący badania nad problematyką prawną gospodarki wodnej
Konspekty, notatki, korespondencja
1953–1956, rkp., masz., masz. pow., l., k. 49
- Polska Akademia Nauk Komitet Nauk Prawnych – dyskusja nad projektem
Kodeksu Postępowania Administracyjnego
Konspekty, głos w dyskusji, notatki, artykuły prasowe, korespondencja
1959, rkp., masz., masz., pow., druk., l., k. 52

8. Komisja Kodyfikacyjna przy Ministrze Sprawiedliwości
Protokoły posiedzeń, tezy projektu ustawy o sądownictwie administracyjnym, korespondencja
1956–1957, rkp., masz., masz. pow., l., k. 284
9. Jw.
Projekty ustaw, korespondencja
1957, rkp., masz., masz. pow., l., k. 209
10. Jw.
Projekty ustaw, protokół posiedzenia, notatki, korespondencja
1958–1960, rkp., masz., masz. pow., l., k. 140
11. Komisja do opracowania projektu jednolitych przepisów o postępowaniu karno-administracyjnym
Protokoły z posiedzenia Komisji
1958, masz. pow., l., k. 124
12. Jw.
Materiały do prac, korespondencja
1958, masz. pow., l., k. 99
13. Jw.
Materiały do prac, korespondencja
1958, rkp., masz., masz. pow., j. niem., pol., l., k. 119
14. Jw.
Materiały do prac, korespondencja
1959–1960, rkp., masz. pow., l., k. 161
15. Jw.
Materiały do prac, korespondencja
1961–1962, rkp., masz., masz. pow., l. i sz., k. 199+s.52+s.9+s.2
16. Jw.
Kodeks postępowania o wykroczenia (projekt), korespondencja
1968, rkp., masz., l., k. 69 + strona tytułowa+ pismo przewodnie

B. Udział w konferencjach, zjeździe, seminarium, sesjach, kolokwium

17. Konferencja naukowa Katedr Prawa Administracyjnego, Wrocław 12–14 XII 1956
Zaproszenie, program, teksty referatów
1956, rkp., masz., masz. pow., l., k. 113
18. Konferencja naukowa poświęcona problematyce postępowania administracyjnego
Warszawa 4–7 IX 1961
Tezy referatów, korespondencja
1961, masz., masz. pow., l., k. 36
19. I Ogólnopolski Zjazd Kół Naukowych Prawników, Poznań 10–12 XII 1964
Zaproszenie, program, regulamin, zasady pracy Sądu Konkursowego, protokoły, korespondencja
1964, rkp., masz., masz. pow., druk., l. i sz., k. 37
20. Seminarium poświęcone zagadnieniom kontroli legalności działań administracji,
Moskwa 19–20 XI 1957
Referaty
1957, masz. pow., j. ang., franc., niem., ros., l., k. 23
21. Sesja Naukowa Prawników poświęcona Konstytucji PRL, Warszawa VII 1953
Tezy referatów, korespondencja
1952–1953, rkp., masz., masz. pow., l., k. 183

22. Jw.
Tezy referatów, korespondencja
1953, rkp., masz., masz. pow., l., k. 62
23. Sesja „Dni prawnicze polsko-francuskie”, Warszawa 20–21 IV 1961
Zaproszenie, teksty referatów, korespondencja
1961, rkp., masz., masz. pow., j. franc., pol., l. i sz., k. 31+s. 36+s. 21
24. Kolokwium „Zagadnienia praworządności w krajach socjalistycznych”,
Warszawa 10–16 IX 1958
Referaty
1958, masz., masz. pow., j. ang., franc., l., k. 240
25. Jw.
Referaty, notka prasowa
1958, masz., masz. pow., druk., j. ang., franc., niem., pol., ros., l., k. 147

C. Działalność dydaktyczna, redakcyjna i wydawnicza

26. Wszczęcie przewodu kandydackiego w stosunku do mgr Teresy Rabskiej
dla uzyskania stopnia kandydata nauk prawnych
Wniosek o nadanie tytułu profesora zwyczajnego prof. nadzwyczajnemu
Szczęsnemu Wachholzowi
Projekt tematu pracy kandydackiej, umowa o zlecenie, rachunek,
korespondencja
1957, rkp., masz., masz. pow., l., k. 8
27. Kontakty z redakcjami czasopism, wydawnictw
Zasady opracowania haseł, uwagi, korespondencja
1956–1957, rkp., masz., l., k. 48, zob. aneks 1

III. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE, KORESPONDENCJA WYCHODZĄCA I WPLYWAJĄCA

28. Wykazy prac
1956, 1961, rkp., masz., l., k. 5
29. Fotografia portretowa
B. d., fot. 1
30. Starościak Jerzy
Korespondencja wychodząca
1956, masz., l., k. 3
31. Bielski Janusz
Longchamps Franciszek
Polska Akademia Nauk Komitet Nauk Prawnych
Starościak Jerzy
Korespondencja wpływająca
1953–1961, rkp., masz., l., k. 4

IV. MATERIAŁY OSÓB OBCYCH, ZAŁĄCZNIKI

32. Wacław Brzeziński, *Pojęcie prawne samorządu terytorialnego według prawa obowiązującego w Polsce w 1939 r.*
Opracowanie z poprawkami i uwagami recenzenta
1945, rkp., masz., l., k. 126+karta tytułowa+2 karty spisu treści+4 karty
wykazu prac W. B.+3 karty uwag recenzenta

33. Fernando Garrido Falia, *Les Transformaciones del Regimen Administrativo*
Opracowanie z poprawkami autorskimi przetłumaczone na język polski
1957, rkp., masz., j. hisz., pol., l., k. 99
34. Marian Zimmermann, *Uwagi do projektu kodeksu postępowania administracyjnego*
Nadbitka z „Ruchu Prawniczego i Ekonomicznego”, R.21, z. 4, 1959
1959, sz., k. 9
35. Prawo administracyjne
Opracowania
1957–1961 i b. d., masz., masz. pow., l., k. 163, zob. aneks 2
36. Prawo administracyjne, Rady Narodowe
Opracowania
1957–1961 i b. d., masz., masz. pow., j. franc., pol., ros., l., sz., k. 155
+s. 23+s.23, zob. aneks 2
37. Kodeks postępowania administracyjnego, rozstrzyganie sporów o właściwość między sądami a organami administracji
Stenogramy, projekty ustaw, kodeksy
1949–1960 i b. d., masz., masz. pow., j. ang., niem., pol., l., k. 152+s.40
38. Międzynarodowe stowarzyszenia prawnicze
Druki
1956–1962, druk., j. ang., franc., wł., l. i sz., k. 41

ANEKS 1

- J. 27. Kontakty z redakcjami czasopism, wydawnictw
- 1) Komitet Redakcyjny Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk
 - 2) „Państwo i Prawo”
 - 3) Polska Akademia Nauk Instytut Nauk Prawnych
 - 4) „Sprawozdania Wydziału Nauk Społecznych”
 - 5) „Wiedza Powszechna”
 - 6) „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
Dział Prawo”

ANEKS 2

- J. 35. Prawo administracyjne
- 1) Józef Filipiak, *Pojęcie administracji państwowej*
 - 2) Emanuel Iserzon, *Pojęcie administracji państwowej*
 - 3) Tegoż, projekt ustawy o postępowaniu administracyjnym
 - 4) Georges Langrod, *Kilka bieżących zagadnień administracji we współczesnej Francji. Rozdział IV Nauka administracji publicznej we Francji: jej geneza i miejsce w rozwoju administracji w Europie w przeszłości i obecnie*
 - 5) Frederick Henry Lawson, referat uzupełniający w związku z dyskusją nad zasadą „Audi alteram partem” w porównawczym prawie administracyjnym

- 6) Lech Lipiecki, *Kontrola prokuratorska administracji w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i w Niemieckiej Republice Demokratycznej* – praca magisterska

ANEKS 2

J. 36. Prawo administracyjne, Rady Narodowe

- 1) Józef Litwin, *Polskij projekt zakona ob administratiwnych sudach*
- 2) Franciszek Longchamps, *O stosunku prawnym w prawie administracyjnym*
- 3) Tegoż, *La dévolution de pouvoirs aux institutions autonomes en Pologne*
- 4) Stefan Rozmaryn, referat dotyczący kodeksu postępowania administracyjnego
- 5) NN, *Sytuacja prawna Rad Narodowych w latach 1944 do 1955*